

Wie vertaalt, loopt onvermijdelijk tegen de grenzen van de taal aan. In deze rubriek presenteert een vertaler zijn of haar weerbaarste vertaalprobleem – en de uiteindelijke oplossing.

Anne Folkertsma

Wat is het grootste vertaalprobleem dat u bent tegengekomen?

Krachttermen, Bargoens en groepstaal zijn misschien niet het grootste, maar wel een telkens terugkerend probleem. Je moet ermee oppassen, omdat schelden en vloeken vaak sterk regionaal gekleurd én tijdgebonden kunnen zijn. Voor je het weet is de lezer van je vertaling ‘verdwaald’ en waant hij zich door de woordkeus niet in de onderwereld van Berlijn, maar van Antwerpen of Amsterdam, of in een verkeerd decennium. Ik kreeg er voor het eerst mee te maken bij Hans Fallada, in wiens boeken heel wat gespuis voorkomt dat dialect, sociolect en Bargoens spreekt, en in *Bloedbroeders* van Ernst Haffner, een roman over Berlijnse jeugdbendes in de jaren 1920.

Pas geleden vertaalde ik samen met Izaak Hilhorst *Hool*, een aangrijpende roman uit 2016 van de jonge Duitse auteur Philipp Winkler over de hooliganscene. In dat boek komen veel modérne grofgebekte kerels aan het woord. De typisch Duitse, anaal en seksueel georiënteerde schuttingtaal konden we omzetten naar de in het Nederlands gebruikelijke ‘ziektes en geslachtsdelen’. Lastiger waren de vloekstapels en de leenvertalingen uit het Engels, zoals *Schwanzlutscher* (van *cocksucker*).

Hoe hebt u het opgelost?

Voor het vertalen van Haffner en Fallada kon ik putten uit mijn papieren verzameling Bargoense woordenboeken, maar daar hebben we voor *Hool* weinig aan gehad. Winklers taal was vaak zó modern dat we waren aangevoerd op heftige blogs en verklarende scene-sites. Zijn personages gebruiken leenvertalingen als *Schwanzlutscher*, maar welke Nederlandse voetbalhooligan roept er nu ‘pikken(s)likker’ (al staat het in de naslagwerken)? Niet een dachten wij, dus veelal gebruikten we conform huidige Nederlandse mores de originele Engelse termen. Maar wat moesten we met scheldkanonnades als *affenfotzenverhurte Pissischeisse*? Letterlijke vertaling werkt bij Nederlandstaligen vooral op de lachspieren, dus daar lieten we het ronkende karakter prevaleren: “godgloeiende godverdomde kutzooi”.

Anne Folkertsma (1964) vertaalt uit het Duits. Ze schreef een biografie over Hans Fallada, en vertaalde veel van zijn werk, naast dat van moderne auteurs als Bov Bjerg, Kat Kaufmann en Philipp Winkler. Voor haar vertaling van Ernst Haffners *Bloedbroeders* ontving ze in 2015 de aanmoedigingsprijs van de Kunststiftung Nordrhein-Westfalen, vanwege “een opmerkelijk gevoel voor stijlvariaties (...) en een scherp oog voor de adequate reproductie van de historische sfeer, het jargon en de zelfkant van de maatschappij”.

Foto: Titia Hahne